

**II LIETUVOS STUDENTŲ ARCHEOLOGŲ
MOKSLINĖS KONFERENCIJOS**

Pranešimų santraukos

Vilnius

2013 m. lapkričio 28 d.

2012 m. rudenį įvykusi pirmoji Lietuvos studentų archeologų mokslinė konferencija sulaukė nemažo archeologų bendruomenės dėmesio. Klausytojai susipažindino su Vilniaus ir Klaipėdos universitetuose atliekamais Lietuvos archeologijos tyrimais, pranešėjai įgijo naujos patirties, gavo naudingų patarimų. Kiekvieną pranešimą lydėjo diskusijos, jos neleido abejoti renginio sėkme.

Antrą kartą Lietuvos archeologijos draugijos organizuojamoje konferencijoje 2012–2013 mokslo metų bakalauro ir magistro studijų programų studentai iš Vilniaus ir Klaipėdos universitetų pristato savarankiškus tyrimus, nagrinėja apgyvendinimo, buities ir gyvensenos, gynybinių įtvirtinimų, laidosenos, naujausių laikų archeologijos temas. Jos apima laikotarpį nuo vėlyvojo paleolito iki XX a. vidurio!

Kadangi konferencijoje dalyvauja tik nedidelė dalis praėjusiais mokslo metais archeologijos studijas baigusių studentų, šios knygelės pabaigoje skelbiamas 2012–2013 mokslo metais Vilniaus ir Klaipėdos universitetuose apgintų bakalauro ir magistro darbų sąrašas. Tikimės, kad jis bus naudingas visiems Lietuvos praeities tyrinėtojams.

Žilvinas Montvydas

Vykintas Vaitkevičius

LIETUVOS STUDENTŲ ARCHEOLOGŲ
MOKSLINĖS KONFERENCIJOS

Programa

Vilniaus universiteto bibliotekos Centriniai rūmai, Universiteto g. 3
Seminarų kambarys B3

9:55-10:00

Konferencijos atidarymas

10:00–10:30

Gabrielė Rimkutė (VU)

Neries žemupio pirminis apgyvendinimas

10:30–11:00

Mindaugas Grikpėdis (VU)

Mirusiųjų deginimo papročio plitimas Vakarų Lietuvoje

11:00–11:15

Kavos pertrauka

11:15–11:45

Šarūnė Balandytė (KU)

Smeigtukų nešiosena I–XII a. Žemaitijoje

11:45–12:15

Aistė Kazimieraitytė (VU)

X–XVI a. žvangučiai Lietuvoje: simbolika ir nešiosena

12:30–13:30

Pietūs

13:30–14:00

Indrė Mažeikienė (VU)

Kėdainių miestas XIV-XVII a.: buitinės keramikos tyrimo duomenys

14:00–14:30

Laura Ižganaitytė (VU)

Spynos Vilniaus mieste XV-XVII a.

14:30–14:45

Kavos pertrauka

14:45–15:15

Povilas Šlapševičius (VU)

Nemuno upės gynybinė sistema kovų su kryžiuočiais metu

15:15–15:45

Raminta Bindokaitė (VU)

Vilniečių buitis XVII a. antroje pusėje – XVIII a. pabaigoje pagal pomirtinius turto inventorius ir archeologinius duomenis (tyrimo bandymas)

15:45–16:15

Kunigunda Čepkauskaitė (VU)

XX a. objektų archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje

16:15–17:00

Baigiamoji diskusija

Gabrielė Rimkutė

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

NERIES ŽEMUPIO PIRMINIS APGYVENDINIMAS

Darbo vadovas: dr. Egidijus Šatavičius

Darbo tikslas:

Išanalizuoti visą iki šiol sukauptą archeologinę medžiagą iš Neries žemupyje aptiktų paleolito (magistriniame darbe – ir mezolito) gyvenviečių. Remiantis analize, regiono geomorfologijos ypatumais ir etnografinė medžiaga pateikti galimą Neries žemupio apgyvendinimo variantą, atkurti pirmųjų gyventojų gyvenamosios buveinės ir su išgyvenimo ekonomika susijusius sprendimus.

Darbo rezultatai ir išvados:

Remiantis įvairių tyrinėtojų sukaupta archeologine medžiaga iš Neries žemupio akmens amžiaus gyvenviečių, nustatyta, kad regionas buvo apgyvendintas vėlyvajame paleolite ir šiuo laikotarpiu ryškiausiai pasireiškė kaip Svidrų kultūros apgyvendinta teritorija. Taip pat buvo identifikuoti Arensburgo, Bromės, galbūt Federmeserio kultūros radiniai bei maišyti šioms kultūroms būdingų radinių rinkiniai. Tai leido daryti preliminarias išvadas apie strategiškai patogių vietų Neries krantuose pasirinkimą ir apsigyvenimą jose ne vieną kartą, tačiau dažniausiai – trumpam laikotarpiui. Iš to sekė radimviečių skirstymas į ilgalaikes gyvenvietes ir trumpalaikes stovyklavietes, iš kurių pastarosios dar skirstytinos į rudens ir pavasario sezonines medžioklės stovyklas. Remiantis jau minėtomis išvadomis, regiono geomorfologija, paleoklimatologijos žiniomis bei etnografiniais šiaurės elnių medžiotojų genčių duomenimis, buvo pateikta hipotetinė apgyvendinimo raida, ekonominiai sprendimai ir priklausomumo nuo gamtos išteklių pobūdis.

Galima spėti, kad tos pačios kultūros gyvenvietės Neries krantuose galėjo rodyti sezoninį klajoklinį gyvenimo būdą ir iš esmės priklausyti vienai ar kelioms giminingoms bendruomenėms. Neatmetama galimybė, kad skirtingų kultūrų atstovai galėjo į Neries žemupį atklysti tuo pačiu metu vedami medžioklės organizacinių sumetimų. Tuo galėtų būti paaiškinta skirtingų tipų dirbinių samplaika, pasikartojanti ne tik Neries žemupio, bet ir kitų akmens amžiaus gyvenviečių kolekcijose Lietuvoje.

Titnago gavybos šaltinių būta dviejų: tam tikrais keliais geresnės kokybės žaliava galėjo atkelti iš Pietų Lietuvos, tačiau titnago buvo galima aptikti ir Neries žemupyje.

Ryškaus kultūrinio tęstinumo pereinant iš finalinio paleolito į mezolitą nepastebėta. Pasikeitus gyvenamosios ypatumams bei prasimaitinimo išteklių pobūdžiui, vienos bendruomenės paliko Neris žemupį visiems laikams, kitos – atėjo į šias vietas su naujais tikslais ir naujomis technologinėmis idėjomis. Užfiksuota tik keletas atvejų, kai negausus titnaginį inventorių turėjo ir finaliniam paleolitui, ir mezolitui būdingų bruožų.

Mindaugas Griškėdis

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

MIRUSIŲJŲ DEGINIMO PAPROČIO PLITIMAS VAKARŲ LIETUVOJE

Darbo vadovas: doc. Gintautas Vėlius

Darbo tikslas:

Mirusiųjų deginimo papročio plitimo Vakarų Lietuvoje vidinė ir regioninė analizė. Vidinė analizė siekta nustatyti kaip plito paprotys atskirose bendruomenėse, tuo tarpu regioninės analizės tikslas – papročio plitimo visame regione chronologija ir geografija.

Darbo rezultatai ir išvados:

Tyrimo metu analizuota virš 3000 kapų, iš daugiau kaip 100 skirtingų kapinynų. Išskirti 3 mirusiųjų deginimo papročio plitimo regione etapai: V–VII a., VIII–IX a., X–XII a. Nustatyta, kad naujasis paprotys iš vienos etnokultūrinės grupės į kitą plito nuosekliai iš pietų į šiaurę (Skalva, Lamata, Kuršas). Tuo tarpu atskirose etnokultūrinėse grupėse nuoseklus papročio plitimas šia kryptimi nepastebėtas (ankstyvieji kuršių degintiniai kapai aptinkami tiek pietinėje (Slengiai, Pryšmančiai), tiek šiaurinėje (Laiviai) Lietuvos Kuršo dalyse).

Lyginant vienalaikių griautinių ir degintinių kapų turtingumą konkrečiose bendruomenėse nustatyta, kad kiekvienoje bendruomenėje naujasis paprotys įgaudavo savitų bruožų, jo raida vyko skirtingai ir nepriklausomai, t.y. nebuvo laikomasi griežto kremacijos plitimo modelio. Remiantis skalvių bei žemaičių degintinių kapų specifika nustatyta, kad laidojant mirusiuosius buvo aukojami ne tik gyvuliai, bet ir žmonės. Prieštaraujama istoriografijoje vyravusiai nuomonei, kad žiemgalių bei žemaičių etnokultūrinių grupių teritorijose aptikti degintiniai kapai (Pavirvytės bei Žąsino kapinynai) yra kuršių migracijos rezultatas. Keliama hipotezė, kad kuršiški dirbiniai bei naujasis laidosenos paprotys šiose bendruomenėse yra intensyviems kuršių ir žiemgalių bei žemaičių kontaktams palankios geografinės padėties, o ne migracijų rezultatas.

Šarūnė Balandytė

KU Humanitarinių mokslų fakultetas, Istorijos katedra

SMEIGTUKŲ NEŠIOSENA I–XII A. ŽEMAITIJOJE

Darbo vadovas: dr. Ernestas Vasiliauskas

Darbo tikslas:

Išanalizuoti I–XII a. smeigtukų nešioseną Žemaitijoje.

Darbo rezultatai ir išvados:

I–XII a. smeigtukų nešiosena Žemaitijoje analizuojama šiais aspektais: smeigtukų padėtis mirusiojo kūno atžvilgiu, smeigtukų skaičius, smeigtukai skirtingos lyties ir amžiaus mirusiųjų kapuose. Atlikus išsamų smeigtukų padėties mirusiojo kūno atžvilgiu tyrimą, nustatyta, kad atkurti smeigtukų nešioseną, remiantis jų padėtimi kapuose, sudėtinga. Dalis rastų smeigtukų nebuvo smeigiami į mirusiųjų drabužius, o dedami į kapą dėl kitų priežasčių. Todėl atkuriant smeigtukų smeigimo būdus tyrimui pasitelkiami papildomi duomenys apie smeigtukų adatų išlinkimą, smeigtukų nešioseną kitose kultūrose.

Nagrinėjant kitus aspektus nustatyta, kad analizuojant smeigtukų nešioseną galima kalbėti tik apie vieno ar dviejų smeigtukų smeigimą, kurių visais geležies amžiaus laikotarpiais daugiausia rasta moterų kapuose. Po vieną smeigtuką buvo dedama į visų amžiaus grupių kapus, po du – tik į suaugusių individų kapus.

Aistė Kazimieraitė

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

X–XVI A. ŽVANGUČIAI LIETUVOJE: SIMBOLIKA IR NEŠIOSENA

Darbo vadovas: dr. Vykintas Vaitkevičius

Darbo tikslas:

Apibūdinti žmonių kapuose randamų žvangučių tradiciją geografiniu, chronologiniu, socialiniu, kultūriniu (nešiosenos), muzikiniu ir religiniu (simbolinės reikšmės) aspektais.

Darbo rezultatai ir išvados:

Šiaurės vakarų – Šiaurės Lietuvoje žvangučiai žmonių kapuose randami nuo X–XI a. Vidurio ir Rytų Lietuvoje žvangučiai paplinta apie XIII a.

Daugiausia žvangučių rasta moterų ir vaikų kapuose. Dažniausiai jie randami vėriniuose arba buvo kabinami ant kaklo pavieniui. Žvangučiai taip pat puošė galvos dangą, plaukus rišusias juostas arba kasas, sujungtų kryžinių smeigtukų porų grandinėles, kitus krūtinės papuošalus, buvo tvirtinami prie pečius gaubusių skepetų kraštų, diržų ir juostų galų, piniginių, prijusčių kampų.

Pagrindiniai žvangučių gamybos būdai – išformavimas kalant ir liejimas.

XIV a. pab. – XV a. I p. datuojamame Bajorų (Elektrėnų sav.) degintiniame kapinyne rastų žvangučių struktūrinės analizės tyrimas parodė, kad archeologinėje literatūroje šių dirbinių medžiagiškumas gali būti nurodomas klaidingai – penki iš šešių ištirtų žvangučių buvo pagaminti iš bronzos, o ne žalvario lydinio, kaip buvo manyta. Struktūrinės analizės tyrimas atskleidė, kad tik du iš jam atrinktų žvangučių galėjo būti pagaminti tuo pačiu laiku, to paties juvelyro.

Atlikus akustinę Bajorų kapinyno žvangučių analizę nustatyta, kad pagrindinė žvangučių žvangesio savybė yra jų garso dvigubumas. Akustinės analizės tyrimas patvirtina, kad yra ryšys tarp žvangučio galvutės bei išpjovos formos ir jų žvangėjimo parametrų, garso aiškumo ir kokybės.

Svarbiausioji žvangučių savybė – žvangėjimas yra siejamas su dangaus dievu Perkūnu, kuris taip pat reiškiasi kaip varpas arba vaizduojamas žvengiančiu žirgu ir kovoja prieš požemio dievą Velnią, vėliau – piktąją dvasią. Iš čia kyla tikėjimas apsaugą teikiančia žvangučių galia.

Indrė Mažeikienė

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

KĖDAINIŲ MIESTAS XIV–XVII A.: BUITINĖS KERAMIKOS TYRIMO

DUOMENYS

Darbo vadovė: dr. Justina Poškienė

Darbo tikslas:

Pratęsti Kėdainių buitinės keramikos studijas, pradėtas baigiamajame bakalauro darbe („Kėdainių miesto pradžia XIV–XV a. buitinės keramikos duomenimis“), persikeliant į dar nenagrinėtą sekantį chronologinį Kėdainių miesto istorijos laikotarpį – XVI–XVII a.; išanalizuoti šio laikotarpio keramiką ir pateikti bendrą XIV–XVII a. puodininkystės bei miesto raidos interpretaciją, remiantis bakalauro ir magistro darbų tyrimais.

Darbo rezultatai ir išvados:

Remiantis daugiau nei 1300 Kėdainių XIV–XVII a. buitinės keramikos vienetų kolekcija (ji surinkta per tris paskutinius dešimtmečius atliktus archeologinius tyrimus) nustatyta, kad puodininkystės ištakos Kėdainiuose glūdi XIV a., kai buitinę keramiką savo reikmėms gamino gyvenvietėje įsikūrę pirmieji jos gyventojai. XIV–XVII a. gaminta tradicinės apžiestos I tipologinės grupės keramika, skirtina I keramikos gamybos modeliui – namudinei produkcijai, kai buvo gaminama savo šeimos poreikiams patenkinti. XV a. antroje pusėje – XVII a. gaminti II tipologinės grupės tradicinės apžiestos keramikos puodai, dėl standartizuotos formos jie gali būti skiriami II puodininkystės gamybos modeliui, kai indai jau yra prekė ar mainų objektas, suteikiantis papildomas pajamas produkciją parduodant artimiausioje aplinkoje. III tipologinė šios keramikos grupė yra būdinga XV–XVI a. ir tai yra bandymai gaminti tuometinės amatininkiškos keramikos formų puodus. III puodininkystės modelis (individuali amatininko, puodžiaus dirbtuvė, iš kurios jis gauna pagrindines pajamas) Kėdainiuose atsiranda XVI a., jam priskirtina juodoji bei oksidacinė žiesta Kėdainių keramika.

Oksidacinę žiastą, dažniausiai glazūruotą keramiką gaminę profesionalūs amatininkai pergyveno kelis raidos etapus. XVI a. – XVII a. I ketvirtyje jos gamintojai atstovavo III puodininkystės modeliui, t.y. dirbo individualiose dirbtuvėse, o XVII a. I p. puodininkystės lygmuo pasiekė „branduolinių dirbtuvių“ stadiją, IV puodininkystės modelį, kuomet 1634 m. vasario 21 d. puodžių veiklai reglamentuoti, teisėms ir „profesinei sąjungai“ įteisinti, miesto valdžia, kunigaikščiai

Jonušas ir Boguslavas Radvilos, patvirtino Kėdainių miesto Puodžių cecho nuostatus. Išvystytą puodininkystės veiklą patvirtina ir kokybiniai, ir kiekybiniai XVII a. oksidacinės žiostos keramikos rodikliai.

Importinę juodąją, baltos molio masės, akmens masės keramiką ir kalkinių fajansų radinius galima sieti su nuo XV a. pab. mieste aktyviai vystoma prekyba, XVII a. pirmoje pusėje atsikėlusiais naujais gyventojais, sudariusiais daugiatautę, įvairių konfesijų miesto bendruomenę. Jos dėka išaugo ekonominė galia, atsirado poreikis ir galimybės reprezentacinės paskirties gaminiams.

Laura Ižganaitytė

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

SPYNOS VILNIAUS MIESTE XV–XVII A.

Darbo vadovas: prof. Albinas Kuncevičius

Darbo tikslas:

Tipologiškai suskirstyti visas Vilniaus mieste surastas XV–XVII a. spynas, nustatyti išskirtų spynų tipų chronologiją ir paplitimą miesto teritorijoje; išanalizuoti spynų gamybos, stilistinius aspektus, atsiradimo Lietuvos teritorijoje klausimą.

Darbo rezultatai ir išvados:

Darbe analizuojami iki šiol labai mažai Lietuvos archeologų dėmesio sulaukę dirbiniai – spynos. Kai kurių tyrinėtojų nuomone, Lietuvos teritorijoje spynos pasirodo dar X–XI a., vystantis intensyviems prekybiniais ryšiams su Kijevo Rusia, tačiau Vilniaus mieste ankstyviausios spynos aptinkamos tik XII–XIV a. kultūriniuose sluoksniuose.

Darbe aptariamam XV–XVII a. laikotarpiu Vilniaus mieste naudojamos spynos gana įvairios: tai pakabinamosios cilindrinės, trikampės, keturkampės, pusapvalės ir apvalios bei įleidžiamosios spynos. Keičiantis epochoms, kito ir spynų tipai: ikigotikiniu ir gotikiniu laikotarpiu mieste daugiausia buvo paplitusios pakabinamosios cilindrinės, o renesanso laikotarpiu jau dominavo pakabinamosios trikampės, keturkampės bei atsirado įleidžiamosios spynos. Baroko laikotarpiu taip pat naudotos įleidžiamosios, pakabinamosios pusapvalės ir apvalios, tačiau šiam laikotarpiui priskiriamų spynų surasta mažiausiai.

Analizuojant spynų paplitimą Vilniaus miesto teritorijoje, paaiškėjo, kad iki XIV a. pab. jos buvo naudojamos valdovų gyvenamoje aplinkoje. XV a. – XVI a. pradžios laikotarpiu spynų

naudojimas išplito labiau, daugiausia jų surasta aplink besiformuojantį naują miesto branduolį. XVII a. mieste jau aptinkami visi spynų tipai, didžiausios koncentracijos pastebimos Vyskupų rūmų teritorijoje bei didikų valdose.

Povilas Šlapševičius

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

NEMUNO UPĖS GYNYBINĖ SISTEMA KOVŲ SU KRYŽIUOČIAIS METU

Darbo vadovas: prof. Albinas Kuncevičius

Darbo tikslas:

Įvertinti ankstesnės infrastruktūros panaudojimo svarbą ir galimybes, kuriant Nemuno upės pilių gynybinę sistemą; įvertinti gynybinės pilių sistemos, kaip vientiso elemento veiklą, panaudojimo galimybes, ypatybes ir efektyvumą; remiantis topografiniu metodu bei archeologinių tyrinėjimų duomenimis nustatyti kitus, rašytiniuose šaltiniuose neminimus piliakalnius, kurie galimai priklausė šiai gynybinei sistemai.

Darbo rezultatai ir išvados:

Formuojant Nemuno upės gynybinę pilių sistemą buvo pasinaudota ankstesne šio regiono infrastruktūra. Siaurąja prasme – piliakalniais, plačiąja – nuo seno čia egzistavusia valdymo, apsaugos ir kitokiomis sistemomis. Didėjantis gyventojų prieaugis ilgainiui sudarė sąlygas formuoti laisvai samdomų karių būriams, kurie kuriantis ankstyvajai Lietuvos valstybei perėjo didžiojo kunigaikščio valdžion, taip sudarydami pilių įgulas.

Remiantis rašytiniuose šaltiniuose minimu greitu pilių statymu ir žinomų gynybinės linijos piliakalnių panašumais bei nedideliu atstumu vienas nuo kito, padaryta prielaida, kad ieškomi, rašytiniuose šaltiniuose neminimi piliakalniai galėjo turėti panašumų lokalizuotoms pilims. Buvo peržvelgta 7 piliakalnių, kuriuose lokalizuotos Nemuno gynybinės sistemos pilys, archeologinė medžiaga bei išorinių gynybinių įtvirtinimų matavimų duomenys, sudarytas tokios pilies hipotetinis modelis. Remiantis šiuo modeliu buvo tikrinama netoliese esančių vienalaikių piliakalnių archeologinė medžiaga. Paaiškėjo, kad prie dabartinių Nemuno upės gynybinės sistemos piliakalnių galima mėginti priskirti ir naujų, rašytiniuose šaltiniuose neminimų piliakalnių.

Vakarinė gynybinės linijos riba siekė kairiajame Nemuno krante esančius Sudargo (Grinaičių ir Burgaičių) piliakalnius. Kylant Nemunu aukštyne, abipus Nemuno, buvo Kimelio ir Kolainių pilys.

Už 19 km į ŠR nuo Kolainių nutolęs Eržvilko piliakalnis ir jame stovėjusi *Skronaitės* pilis galėjo būti Kolainių užnugaris. Kylant toliau Nemunu aukštyn stovėjo kovose dalyvavusi *Bisėnės* pilis. Artėjant link Veliuonos piliakalnių tankumas padidėja, abipus Nemuno esantys Raudonėnų ir Stulgių piliakalniai galėjo kontroliuoti Nemuno vagą, Stulgių vaidmuo atrodo kiek realesnis. Kairiajame Nemuno krante esantis ir vos 2 km nuo Veliuonos nutolęs Antkalnės piliakalnis, tikėtina, buvo Veliuonos regiono dalimi.

Už Veliuonos, artėjant link Kauno, Nemuno gynybinė sistema trumpam persikelia per Nemuną į kairįjį krantą (*Mederabė*), tuomet vėl sugrįžta į dešinįjį (*Pieštė*). Patikslinus kairiajame Nemuno krante esančių Dulinčiškių ir Joginiškių piliakalnių datavimą, juos pagrįstai būtų galima skirti *Mederabės* pilies gynybiniam arealui. Toliau artėjant Nemunu prie Kauno, Žemosios Panemunės piliakalnis tampa beveik etalonu hipotetinio modelio bruožams, todėl jį taip pat derėtų priskirti gynybinei linijai. Kylant Nemunu link *Paštuvos* pilies, dešiniajame jo krante esantis Ringovės piliakalnis ir jame stovėjusi *Ringės* pilis taip pat turėtų būti priskiriama Nemuno upės gynybinei pilių sistemai. Rytinė gynybinės linijos riba – *Paštuvos* pilis, kol kas lieka nepakitusi.

Raminta Bindokaitė

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

VILNIEČIŲ BUITIS XVII A. ANTROJE PUSĖJE – XVIII A. PAB. PAGAL POMIRTINIUS TURTO INVENTORIUS IR ARCHEOLOGINIUS DUOMENIS

Darbo vadovė: dr. Justina Poškienė

Darbo tikslas:

Palyginti XVII a. antros pusės – XVIII a. pab. Vilniaus miesto archeologinių tyrimų rezultatus su pomirtinių turto inventorių duomenis, išanalizuoti abiejų šaltinių teikiamą informaciją apie miestiečių buitį, nustatyti istorinių ir archeologinių šaltinių sąlyčio taškus.

Darbo rezultatai ir išvados:

Materialinių gyvenimo sąlygų tyrimai naudojant pomirtinius turto inventorius apima plačią tyrimų problematiką. Tam kad būtų įvertinta pomirtinių turto inventorių tyrimų būklė Lietuvoje, nustatytos pagrindinės šių šaltinių tyrimų raidos tendencijos užsienyje, naudojantis Lenkijos, Estijos ir kitų

užsienio šalių mokslininkų publikacijomis buvo išskirti trys pagrindiniai pomirtinių turto inventorių tyrimų etapai.

Pomirtiniai turto inventoriai užsienio archeologų naudoti dviem būdais: rekonstruojant materialinę kultūrą, tam tikros dirbinių grupės pokyčius ir raidą skirtingais laikotarpiais, tiriant koreliaciją tarp istorinių šaltinių ir archeologinių duomenų, pasitelkiami į pagalbą rekonstruojant konkrečias archeologines vietas.

Iš Vilniaus miesto archyvų fondų, tarybos teismo įrašų knygų, buvo surinkti 343 XVII a. vid. – XVIII a. pab. miestiečių pomirtiniai turto inventoriai. Vilniaus miestiečių inventoriai buvo suskirstyti į tris tipus: vokišką (palikimas surašomas išskirstant daiktus į funkcines kategorijas), šiam tipui priskirta daugiausia – 90% Vilniaus miestiečių inventorių; anglišką (surašomi daiktai esantys tam tikroje patalpoje), pastarajam tipui priskirta 3% inventorių, ir mišrų, kuomet turtas aprašomas naudojant abu būdus. Tokie inventoriai sudarė 7% visos jų imties.

Pomirtinių turto inventorių analizė suteikė duomenų apie potencialias XVII a. vid. – XVIII a. pab. vilniečių buities tyrimų kryptis.

Pomirtinių inventorių ir archeologinių duomenų apie XVII a. vid. – XVIII a. Vilniaus miestiečių bandymas lyginti gautus duomenis iš abiejų šaltinių grupių nebuvo sėkmingas. Tai lėmė dvi priežastys: 1) pomirtinių turto inventorių kiekybinio ir socialinio reprezentatyvumo neištirtumas, 2) XVII–XVIII a. archeologinių radinių neištirtumas.

Kunigunda Čepkauskaitė

VU Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

XX A. OBJEKTŲ ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI

Darbo vadovas: prof. Albinas Kuncevičius

Darbo tikslas:

Išanalizuoti duomenis apie XX a. objektų archeologinius tyrimus Lietuvoje, įvertinti archeologijos mokslo vaidmenį.

Darbo rezultatai ir išvados:

Vakarų pasaulyje yra išvystos archeologijos disciplinos, kurių tiriamasis objektas yra XX a. palikimas. Lietuvoje kol kas galime kalbėti tik apie teismo archeologiją (tyrimai susiję su represuotų aukų užkasimo vietomis). Pastarąjį dešimtmetį archeologiniai tyrimai pradėti vykdyti kituose XX a.

objektuose, kurie nėra susiję su aukomis, tačiau jų skaičius yra nedidelis. Dažniausiai tyrimai atliekami todėl, kad objektas yra įtrauktas į kultūros vertybių registrą – tiriama ne dėl mokslinių priežasčių, o dėl paveldosauginių reikalavimų. 2010 m. galima laikyti lūžio tašku partizaninio karo paveldo tyrimuose – taikant archeologijos metodus pradėti tyrinėti bunkeriai.

Darbe buvo analizuojami archeologų tirti XX a. objektai, sudarytas jų sąvadas (viso – 52 objektai), tačiau, akivaizdu, kad tai yra ne visi tirti objektai. Dėl vyravusio XX a. objektų tyrimų suvokimo (ypač pirmąjį Nepriklausomos Lietuvos dešimtmetį), leidimų atlikti tyrimus nebuvo prašoma, ataskaitos nerašomos, rezultatai nepublikuojami.

Įstatymiškai yra saugoma tik dalis XX a. objektų: 1992 m. priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, kuriuo nustatyta aukų užkasimo vietų tyrimų eiga, privalo dalyvauti archeologas ir antropologas. Nuo 2012 m., Ministrui Pirmininkui sudarius darbo grupę, pradėta rūpintis rezistencinio karo paveldo apsaugos įteisinimu.

Lietuvoje nėra subrendęs archeologinis ir paveldosauginis poreikis, pasiruošimas tirti ir saugoti XX a. objektus, kurie neturi memorialinės reikšmės. Todėl visiškai nėra tyrinėti XX a. pradžios (1900–1917 m. laikotarpio) objektai.

**Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto archeologijos bakalauro ir magistro studijų programų
2013 m. apgintų baigiamųjų darbų sąrašas**

Baigiamieji bakalauro darbai			
	Autorius	Tema	Vadovas
1.	Judita Babenskienė	Ritualinis ginklų ir darbo įrankių gadinimas Rytų Lietuvos pilkapių kultūroje	Doc. Gintautas Vėlius
2.	Gediminas Bijeikis	Komercinė archeologija Lietuvoje 2000–2010 m.	Prof. Albinas Kuncevičius
3.	Kunigunda Čepkauskaitė	XX a. objektų archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje	Prof. A. Kuncevičius
4.	Renata Černiauskaitė	Kundos kultūra Rytų Baltijos regione	Dr. Egidijus Šatavičius
5.	Santa Derkačiova	LDK valdovų apranga XIII–XIV a.	Prof. A. Kuncevičius
6.	Karolis Duderis	Puodžiaus dirbtuvės Biržuose XVII–XVIII a.	Dr. Justina Poškienė
7.	Laura Aldona Grybauskaitė	Knygų apkalai rasti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų teritorijoje	Prof. A. Kuncevičius
8.	Laura Ižganaitytė	Spynos Vilniaus mieste XV–XVII a.	Prof. A. Kuncevičius
9.	Aistė Kazimieraitytė	X–XVI a. žvangučiai Lietuvoje: nešiosena ir simbolika	Dr. Vykintas Vaitkevičius
10.	Darius Kiniulis	Skalva I–XIII a. Ryšiai su Lamata	Doc. Valdemaras Šimėnas
11.	Aliona Kraujalytė	XVI–XVII a. Vakarų Europos šalių monetos Vilniuje (lobio, rasto L. Stuokos-Gucevičiaus gatvėje, duomenimis)	Vytautas Aleksiejūnas
12.	Raminta Macevič	Stalo įrankiai Vilniaus archeologinėje medžiagoje	Prof. A. Kuncevičius
13.	Mykolas Maciulevičius	Vikingų archeologinė medžiaga baltų žemėse	Doc. Aleksiejus Luchtanas
14.	Justina Mataitytė	Moterų žiemgalių apgalviai	Prof. Mykolas Michelbertas
15.	Asta Mickevičiūtė	Pasagos Vilniaus miesto archeologinėje medžiagoje	Doc. G. Vėlius
16.	Tomas Naina	Juodoji archeologija Rytų Baltijos regione	Doc. Algimantas Merkevičius
17.	Justina Oniūnaitė	Dvarų kokliai archeologiniais duomenimis	Prof. A. Kuncevičius
18.	Vaiva Pelekaitė	Vilniaus Arkikatedros palaidojimai	Prof. A. Kuncevičius
19.	Erika Petkelytė	Patrankų sviediniai Lietuvos archeologinėje	Doc. G. Vėlius

		medžiagoje	
20.	Agnė Petraitytė	Zooarcheologinės medžiagos iš Vilniaus Sereikiškių parko tyrimai	Dr. Giedrė Piličiauskienė
21.	Sandra Savulytė	Teismo archeologija Lietuvoje (2012 metų ekshumacijos)	Prof. Rimantas Jankauskas
22.	Vytenis Šagamogas	Vilniaus miesto gynybinė siena: archeologiniai tyrimai ir paveldosauga	Dr. J. Poškienė
23.	Povilas Šlapševičius	Nemuno upės gynybinė sistema kovų su kryžiuočiais metu	Prof. A. Kuncevičius
24.	Aušra Šmaižytė	Viduriniojo ir vėlyvojo gelgežies amžiaus plokštelinės segės Lietuvoje	Doc. G. Vėlius
25.	Gabija Uckutė	Synos ir raktai, rasti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų teritorijoje	Prof. A. Kuncevičius
26.	Monika Untulytė	Apyrankės zoomorfiniais galais Lietuvoje	Doc. G. Vėlius
27.	Emilija Vainutytė	Palangos bendruomenės socialinė organizacija kapinyno duomenimis	Doc. A. Merkevičius
28.	Povilas Variakojis	Biržų miesto raida archeologiniais duomenimis	Prof. A. Kuncevičius
29.	Rūta Varkalaitė	Šaukštinės ir dėželinės antkaklės	Linas Tamulynas
30.	Marija Vytėnaitė	XIV–XV a. peiliai, rasti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų teritorijoje	Prof. A. Kuncevičius

Baigiamieji magistro darbai			
	Autorius	Tema	Vadovas
1.	Renaldas Augustinavičius	Dubingių istorinės žemės teritorinė raida I–XV a. (archeologijos duomenimis)	Prof. A. Kuncevičius
2.	Raminta Bindokaitė	Vilniečių butis XVII a. antroje pusėje – XVIII a. pabaigoje pagal pomirtinius turto inventorius ir archeologinius duomenis	Dr. J. Poškienė
3.	Mindaugas Grikpėdis	Mirusiųjų deginimo papročio plitimas Vakarų Lietuvoje	Doc. G. Vėlius
4.	Indrė Mažeikienė	Kėdainių miestas XIV–XVII a.: butinės keramikos tyrimų duomenys	Dr. J. Poškienė
5.	Marija Navickaitė	Žirgas Lietuvos laidojimo paminkluose	Doc. G. Vėlius
6.	Gabrielė Rimkutė	Paleolitas ir mezolitas Neries žemupyje	Dr. E. Šatavičius

Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto istorijos (su archeologijos specializacija) bakalauro 2013 m. apgintų baigiamųjų darbų sąrašas

	Autorius	Tema	Vadovas
1.	Agnė Andrusevičiūtė	Papuošalai ir metalinės aprangos detalės Klaipėdos kultūriniuose sluoksniuose XIII–XVIII a.	Dokt. Rytis Jonaitis
2.	Egidijus Čepaitis	XVII a. – XIX a. vidurio pypkės Klaipėdos senamiestyje (remiantis archeologiniais duomenimis)	Dokt. Irma Kaplūnaitė
3.	Inga Jonaskaitė	Kuršių visuomenės politinė organizacija XII–XIII a. viduryje. Remiantis archeologiniais ir istoriniais šaltiniais. Lyginamasis aspektas	Dr. Marius Ščiavinskas
4.	Agnė Jonikaitė	Klaipėdos miestiečių mityba XVI–XVIII a. remiantis archeologiniais, zooarcheologiniais ir istoriniais tyrimų duomenimis	Dokt. Ieva Masiulienė
5.	Milda Jurgauskaitė	Žąsino kapinynas: laidosenos bruožai ir įkapės	Doc. Audronė Bliujienė
6.	Eglė Kriščiūnaitė	Pietinių kuršių Pilsoto žemių apgyvendinimas IX–XIII a.	Prof. Vladas Žulkus
7.	Alma Lekniutė	Bartuvos baseino archeologiniai paminklai: apgyvendinimo raida iki XVI a.	Dr. V. Vaitkevičius
8.	Justinas Linkis	Ginklai vyrų kapuose. Archeologinės medžiagos Pavirvytės–Gudų ir Šukonių geležies amžiaus kapinynų lyginamoji analizė	Dokt. Rokas Kraniauskas
9.	Andrius Milius	Bakšių senovės gyvenvietės buitinės keramikos statistinė ir kontekstinė analizė	Dr. Romas Jarockis
10.	Tomas Mineikis	Mėguvos kalavijai vėlyvajame geležies amžiuje. Tipai ir bruožai	Dokt. Paulius Bugys
11.	Vilita Petrauskaitė	Viduramžių ir Naujųjų laikų nuskendę ir sudužę mediniai laivai rytinėje Baltijos jūros pakrantėje	Prof. V. Žulkus
12.	Tomas Rimkus	Tipologinė ir funkcinė viduriniojo mezolito–ankstyvojo neolito titnaginių dirbinių paskirtis Katros 1-oje gyvenvietėje	Prof. Algirdas Girininkas
13.	Vytautas Vaitkevičius	Vakarų Lietuvos vėlyvojo neolito bendruomenių ginkluotės ypatumai	Prof. A. Girininkas
14.	Gintarė Žabinskytė	Opstainių (Vilkyškių) piliakalnio ir papėdės gyvenvietės buitinės keramikos stratigrafinė ir planigrafinė analizė	Dr. R. Jarockis
15.	Indrė Žalaitė	Ceklio žemė archeologiniu aspektu	Doc. G. Zabiela

Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto kraštovaizdžio archeologijos magistro studijų programos 2013 m. apgintų baigiamųjų darbų sąrašas

	Autorius	Tema	Vadovas
1.	Edita Anužytė	Kokliai su erelio atvaizdu Klaipėdos archeologinėje medžiagoje	Doc. G. Zabiela
2.	Šarūnė Balandytė	Prožemaičių ir žemaičių smeigtukai I–XII a.: tipologija ir nešiosena“	Dr. Ernestas Vasiliauskas
3.	Dovilė Bataitytė	Klaipėdos miestovaizdžio viešosios reprezentacijos 1923–1991 metais	Dr. Hektoras Vitkus
4.	Karolina Geštautaitė	Tautų kraustymosi laikmečio Žemaičių Aukštumos pietrytinės dalies kapinynai kultūriniame kraštovaizdyje	Doc. A. Bliujienė
5.	Daiva Jazbutytė	Dvarų funkcijų kaita nuo 1919 metų iki šių dienų: Kretingos rajono atvejis	Doc. G. Zabiela
6.	Robertas Jonelaitis	Šeduvos urbanistinė raida XVI–XIX a. remiantis archeologiniais ir istoriniais duomenimis	Dr. R. Jarockis
7.	Rytis Mačiulaitis	Mezolito titnaginių kirvių funkcinė paskirtis. Trasologiniai tyrimai	Prof. A. Girininkas
8.	Algirdas Mulvinskas	Imbarės apylinkių archeologinis paveldas ir kraštovaizdis	Doc. G. Zabiela
9.	Gvidas Slah	Kaulo ir odos apdirbimo įrankiai akmens amžiaus Katros I gyvenvietėje. Eksperimentiniai trasologiniai tyrimai	Prof. A. Girininkas
10.	Donatas Zubrickas	XVIII–XIX a. Klaipėdos pastatų archeologijos problematika sklypo Didžioji Vandens g. 24–26 kontekste	Dr. R. Jarockis

Konferenciją remia

Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas

UAB Kultūros vertybių paieška

Informacija

archeologijosdraugija@gmail.com

8 621 90505

8 698 27589